

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آموزش کامل حجامت اسلامی و سنتی

به همراه ضمیمه‌ای از روش‌های درمان با انواع حجامت‌ها

نویسنده: دکتر جواد کاردانپور

فهرست مطالب

فصل ۱. تاریخچه‌ی حجامت

- ۱-۱. دلایل جلوگیری از حجامت در تاریخ..... ۳

فصل ۲. حجامت و اهمیت آن

- ۱-۲. اهمیت حجامت در اسلام..... ۹
۲-۲. نکاتی کلی راجع به اهمیت حجامت..... ۱۱
۳-۲. تعریف حجامت و الفاظی که به آن مربوط است..... ۱۳
۴-۲. حجامت و طبیعت مدبره بدن..... ۱۵
۵-۲. ابزار حجامت..... ۱۵
ابزار بادکش و حجامت..... ۱۵
وسایل کار حجامت..... ۱۶

فصل ۳. هدف از حجامت

- ۱-۳. پیشگیری (الهدف وقائی)..... ۱۷
۲-۳. هدف علاجی..... ۱۸
درمان تب..... ۱۹
ضعف عقل..... ۱۹
درمان فراموشی..... ۱۹
درمان تاری دید..... ۲۰
درمان دندان درد..... ۲۰
۳-۳. ضرورت (تبیغ)..... ۲۱
معانی تبیغ..... ۲۲
زمان و شرایط حجامت تبیغ..... ۲۳
علائم تبیغ..... ۲۶
۱. جوش..... ۲۷

۲. خارش ۲۸
۳. احساس راه رفتن حشره روی بدن ۲۸
۴. سرگیجه ۲۸
۵. خواب آلودگی ۲۹
۶. سرخی صورت ۲۹
- ۷- تب ۲۹

فصل ۴. توصیه‌های کلی حجامت

- ۴-۱. علم کامل به این حرفه بیاموزیم ۳۱
- ۴-۲. در هر خانه یک حجام ۳۱
- ۴-۳. تمهیدات سنی ۳۲
- ۴-۴. تمهیدات جسمی و روحی ۳۳
- ۴-۵. در منزل، با آرامش کامل و در اعتدال هوا ۳۳
- ۴-۶. تمهیدات قبل از حجامت ۳۳
- قبل از هر حجامتی باید حجامت عام انجام شود ۳۳
- صاف کننده‌های خون ۳۴
- بالطبیعه ۳۴
- بالفعل ۳۴
- خوراکی‌های ممنوع قبل از حجامت ۳۵
- به دور از وقایع سنگین باشد ۳۶
- ممنوعیت آمیزش قبل از حجامت ۳۶
- با شکم گرسنه ممنوع ۳۶
- با شکم زیاد پر هم ممنوع ولی بهتر است از شکم خالی ۳۷
- آب زیاد قبل از حجامت ممنوع ۳۸
- مبتلا به یبوست نباشد ۳۸
- حمام قبل از حجامت ممنوع مگر غلظت خون شدید باشد ۳۸
- تراشیدن جای حجامت ۳۹
- وضو گرفتن قبل از حجامت ۳۹
- جنب و حائض نباید حجامت شوند ۳۹
- صدقه دادن ۴۰

- ۴۰..... استرس یا ترس از حجامت نداشته باشد.
- ۴۰..... شستن وسایل حجامت یا استریل کردن آنها.
- ۴۱..... رگ بزرگ در جای حجامت نباشد.
- ۴۱..... ۷-۴. به طور کلی و خلاصه.

فصل ۵. چه کسانی نباید حجامت کنند؟

- ۴۳..... ۱-۵. حجامت برای کسی که پزشک او را منع کرده است.
- ۴۳..... ۲-۵. پیوند عضو.
- ۴۴..... ۳-۵. ضعف قوای جسمانی.
- ۴۴..... ۴-۵. کسی که عادت به خوردن مایعات زیاد دارد.
- ۴۴..... ۵-۵. کم خونی شدید.
- ۴۴..... ۶-۵. خونریزی‌های شدید.
- ۴۵..... ۷-۵. کسانی که داروهای مرقوب کننده استفاده می‌کنند.
- ۴۵..... ۸-۵. کسی که علامت‌های افت فشار دارد.
- ۴۶..... ۹-۵. سابقه‌ی غش شدید.
- ۴۶..... ۱۰-۵. سابقه‌ی جوش‌های زیاد.
- ۴۶..... ۱۱-۵. غلبه‌ی بلغم.
- ۴۷..... ۱۲-۵. اگر جای حجامت سفید شد.
- ۴۷..... ۱۳-۵. دوران قاعدگی و نفاس.
- ۴۷..... ۱۴-۵. مصرف کننده‌ی برخی داروهای شیمیایی.
- ۴۸..... ۱۵-۵. بیماری‌های خونریزی دهنده.
- ۴۸..... ۱۶-۵. ترس و اضطراب.
- ۴۸..... ۱۷-۵. صرع شدید.
- ۴۸..... ۱۸-۵. عدم رعایت تمهیدات.

فصل ۶. زمان‌های حجامت

- ۴۹..... ۱-۶. دلایل تاثیر زمان بر خون حجامت.
- ۴۹..... اثرات نجومی ماه بر هنجارهای رفتار انسان.
- ۵۰..... صور ماه.

۵۲.....	جزر و مد قمری
۵۳.....	تأثیر ماه بر موجودات زنده
۵۴.....	تأثیر ماه بر موجودات زنده
۵۵.....	تأثیر نور ماه
۵۶.....	تأثیر ماه بر هوای اطراف زمین
۵۶.....	اثر میدان مغناطیسی
۵۷.....	انسان و ماه
۶۲.....	ارتباط ماه و دوره‌ی قاعدگی در یک نگاه آماری و آزمایشگاهی
۶۲.....	جنون و ماه
۶۳.....	نقش ماه کامل بر رفتار
۶۳.....	ارتباط تغییرات ماه و بیماری‌های قلبی، عروقی منجر به مرگ
۶۴.....	رابطه‌ی ماه با تعداد جرایم
۶۴.....	ماه و فعال شدن بعضی از عوامل بیماری‌زا
۶۶.....	تأثیر جاذبه ماه
۶۶.....	۲-۶. تقویم طب اسلامی
۶۷.....	۳-۶. ساعات
۶۸.....	ساعاتی که منصوب به ائمه‌ی معصومین علیهم‌السلام است
۶۹.....	۴-۶. روزها
۶۹.....	شناخت شب و روز
۷۰.....	روزهای ماه قمری
۷۱.....	۵-۶. اوقات مناسب جهت حجامت
۷۱.....	فصول
۷۲.....	روزهای ماه
۷۴.....	حجامت در ماه قمری
۷۵.....	روزهای هفته
۷۵.....	بررسی روزهای هفته به صورت کلی و روایی
۷۶.....	شنبه
۷۶.....	یک‌شنبه
۷۷.....	دوشنبه

۷۸	سه شنبه
۸۲	چهارشنبه
۸۷	پنجشنبه
۸۸	جمعه
۹۰	ساعات شبانه روز
۹۰	ماههای رومی
۹۲	پرهیز از حجامت در دو زمان
۹۲	۶-۶. اوقات نامناسب برای حجامت
۹۲	فصول
۹۳	زمانهای خاص
۹۳	۶-۷. فواصل زمانی

فصل ۷. شرایط حین حجامت

۹۵	۱-۷. نوع نشستن
۹۶	۲-۷. کفش و عینک و انگشتر
۹۶	۳-۷. سمت نشستن
۹۷	۴-۷. طلب خیر کردن، آیت الکرسی، صدقه و صلوات
۹۸	۵-۷. به دور از پراکندگی حواس
۹۸	۶-۷. دعای حجامت
۱۰۰	زمان خواندن دعای حجامت
۱۰۱	۷-۷. تیغ باید سبک باشد
۱۰۱	۸-۷. بلند کشیدن طول تیغ
۱۰۲	۹-۷. تعداد خراش
۱۰۲	۱۰-۷. روغن مالی
۱۰۲	۱۱-۷. دیدن خون اول حجامت
۱۰۳	۱۲-۷. اگر رنگ خون تغییر کرد زیاد بگیر والا نه
۱۰۳	۱۳-۷. مقدار خونگیری
۱۰۳	شماره‌ی لیوان‌ها فرد باشد

فصل ۸. تمهیدات پس از حجامت

- ۱_۸. شکر الهی ۱۰۷
- ۲_۸. قضاوت زود هنگام ممنوع ۱۰۷
- ۳_۸. شست و شوی زخم ۱۰۸
- جمع‌بندی ۱۱۰
- ۴_۸. ممنوعیت‌های جسمانی و حرکتی بعد از حجامت ۱۱۰
- ۵_۸. خرقه روی جای حجامت به همراه غسل یا بدون غسل ۱۱۱
- ۶_۸. غذا و نوشیدنی پس از حجامت ۱۱۱
- عدم نوشیدن آب سرد و نوشیدنی‌های خنک پس از حجامت ۱۱۲
- ۷_۸. طبیعت حجامت ۱۱۴
- ۸_۸. برای باقی نماندن جای زخم ۱۱۴
- ۹_۸. رفع اثر درد جای تیغ ۱۱۵
- ۱۰_۸. کبودی تورم و خارش بعد از حجامت ۱۱۵
- ۱۱_۸. تاول‌های ایجاد شده بعد از حجامت ۱۱۵
- ۱۲_۸. ضعف بعد از حجامت ۱۱۶

فصل ۹. انواع حجامت خواص و جایگاه آنها

- ۱_۹. انواع حجامت از منظر گستره‌ی تاثیر ۱۱۷
- ۲_۹. انواع حجامت از منظر روش اجرا ۱۱۷
- الف. حجامت بدون تیغ ۱۱۷
- ب- حجامت با تیغ ۱۱۸
- ۳_۹. انواع حجامت از منظر موضع انجام حجامت ۱۱۹
۱. حجامت‌های ناحیه سر و گردن ۱۲۰
۲. حجامت‌های ناحیه تنه ۱۲۰
۳. حجامت‌های اندام فوقانی ۱۲۱
۴. حجامت‌های اندام تحتانی ۱۲۱
۵. حجامت‌های موضعی ۱۲۲

فصل ۱۰. تفصیل حجامت‌ها

۱۰_۱. حجامت‌های ناحیه سر و گردن.....	۱۲۳
حجامت سر (جلوی سر).....	۱۲۳
موضع حجامت.....	۱۲۳
نکات مربوط به روش اجرا.....	۱۲۳
منافع و آثار درمانی.....	۱۲۴
بررسی روایی.....	۱۲۴
حجامت هامه (فوق الرأس).....	۱۲۶
موضع حجامت.....	۱۲۶
منافع و آثار درمانی.....	۱۲۷
حجامت پس سر (قمح‌دوه).....	۱۲۸
موضع حجامت.....	۱۲۸
آثار درمانی و منافع.....	۱۲۸
حجامت نقره (گودی گردن؛ مغاک).....	۱۲۸
موضع حجامت.....	۱۲۸
نکات مربوط به روش اجرا.....	۱۲۹
آثار درمانی و منافع.....	۱۲۹
بررسی روایی.....	۱۳۰
تذکر بسیار مهم.....	۱۳۰
حجامت تحت الذقن (زیر چانه یا زیر زنخدان).....	۱۳۱
موضع حجامت.....	۱۳۱
آثار درمانی و منافع.....	۱۳۱
بررسی روایی.....	۱۳۲
حجامت اخ‌دعین.....	۱۳۲
موضع حجامت.....	۱۳۲
روش اجرا.....	۱۳۲
آثار درمانی و منافع.....	۱۳۲
عوارض.....	۱۳۳

۱۳۳	 بررسی روایی
۱۳۴	 حجامت لاله‌ی گوش
۱۳۴	 موضع حجامت
۱۳۴	 نکات مربوط به روش اجرا
۱۳۵	 آثار درمانی و منافع
۱۳۵	 حجامت پشت گوش‌ها (ماستوئید)
۱۳۵	 موضع حجامت
۱۳۵	 آثار درمانی و منافع
۱۳۵	 حجامت صُدْغَین (شقیقه‌ها)
۱۳۵	 موضع حجامت
۱۳۶	 آثار درمانی و منافع
۱۳۶	 ۱۰_۲. حجامت‌های ناحیه‌ی تنه
۱۳۶	 حجامت عام (کاهل)
۱۳۶	 موضع حجامت
۱۳۷	 نکات مربوط به روش اجرا
۱۳۷	 آثار درمانی و منافع
۱۳۷	 عوارض
۱۳۸	 بررسی روایی
۱۳۹	 حجامت قاعده ریه‌ها
۱۳۹	 موضع حجامت
۱۳۹	 نکات مربوط به روش اجرا
۱۴۰	 آثار درمانی و منافع
۱۴۰	 حجامت گُرده‌ها (کلیه‌ها)
۱۴۰	 موضع حجامت
۱۴۰	 نکات مربوط به روش اجرا
۱۴۰	 آثار درمانی و منافع
۱۴۱	 حجامت کمر (پهنه، قطن، سه‌بند، چهاربند، بین‌الورکین، ساکرال، چمانند)
۱۴۱	 موضع حجامت
۱۴۱	 نکات مربوط به روش اجرا

۱۴۲	آثار درمانی و منافع
۱۴۲	بررسی روایی
۱۴۳	حجامت عُصَص (دنبالچه)
۱۴۳	موضع حجامت
۱۴۳	نکات مربوط به روش اجرا
۱۴۳	آثار درمانی و منافع
۱۴۳	حجامت مقعده (اطراف مقعد)
۱۴۳	موضع حجامت
۱۴۴	نکات مربوط به روش اجرا
۱۴۴	آثار درمانی و منافع
۱۴۴	حجامت ناهض (پهلوی)
۱۴۴	موضع حجامت
۱۴۵	آثار درمانی و منافع
۱۴۵	حجامت کبد
۱۴۵	موضع حجامت
۱۴۵	آثار درمانی و منافع
۱۴۶	حجامت طحال
۱۴۶	موضع حجامت
۱۴۷	آثار درمانی و منافع
۱۴۷	حجامت پستان
۱۴۷	موضع حجامت
۱۴۷	نکات مربوط به روش اجرا
۱۴۷	آثار درمانی و منافع
۱۴۷	۱۰-۳. حجامت‌های اندام فوقانی
۱۴۷	حجامت منکب (شانه)
۱۴۷	موضع حجامت
۱۴۷	آثار درمانی و منافع
۱۴۸	حجامت ساعد

۱۴۸.....	موضع حجامت
۱۴۸.....	آثار درمانی و منافع
۱۴۸.....	حجامت رُسخ (مچ دست)
۱۴۸.....	موضع حجامت
۱۴۸.....	نکات مربوط به روش اجرا
۱۴۸.....	آثار درمانی و منافع
۱۴۹.....	۱۰_۴. حجامت‌های اندام تحتانی
۱۴۹.....	حجامت سرین (باسن، ورك، كفل)
۱۴۹.....	موضع حجامت
۱۴۹.....	نکات مربوط به روش اجرا
۱۴۹.....	آثار درمانی و منافع
۱۴۹.....	حجامت جلوی ران‌ها (فخذین من أمام)
۱۴۹.....	موضع حجامت
۱۴۹.....	نکات مربوط به روش اجرا
۱۵۰.....	آثار درمانی و منافع
۱۵۰.....	حجامت پشت ران‌ها (فخذین من خلف)
۱۵۰.....	موضع حجامت
۱۵۰.....	نکات مربوط به روش اجرا
۱۵۰.....	آثار درمانی و منافع
۱۵۱.....	حجامت زانو‌ها
۱۵۱.....	حجامت بالای زانو
۱۵۱.....	موضع حجامت
۱۵۱.....	نکات مربوط به روش اجرا
۱۵۱.....	آثار درمانی و منافع
۱۵۲.....	حجامت بین زانو‌ها
۱۵۲.....	موضع حجامت
۱۵۲.....	آثار درمانی و منافع
۱۵۲.....	حجامت پایین زانو
۱۵۲.....	موضع حجامت

۱۵۲	آثار درمانی و منافع
۱۵۳	حجامت پشت زانو
۱۵۳	موضع حجامت
۱۵۳	نکات مربوط به روش اجرا
۱۵۳	آثار درمانی و منافع
۱۵۳	حجامت ساقین
۱۵۳	موضع حجامت
۱۵۴	نکات مربوط به روش اجرا
۱۵۴	آثار درمانی و منافع
۱۵۵	عوارض
۱۵۵	بررسی روایی
۱۵۵	۱۰_۵. حجامت‌های ناحیه کعب (قوزک)
۱۵۵	حجامت علی الکعبین (روی کعبین، زیر قوزک خارجی پاها)
۱۵۵	موضع حجامت
۱۵۶	نکات مربوط به روش اجرا
۱۵۶	آثار درمانی و منافع
۱۵۶	حجامت بین الکعب و العرقوب (بین پاشنه و قوزک خارجی)
۱۵۶	موضع حجامت
۱۵۷	نکات مربوط به روش اجرا
۱۵۷	آثار درمانی و منافع
۱۵۷	نکاتی در مورد حجامت قدمین
۱۵۹	محل و روش حجامت
۱۵۹	حجامت بین الکعبین
۱۵۹	موضع حجامت
۱۶۰	نکات مربوط به روش اجرا
۱۶۰	آثار درمانی و منافع
۱۶۰	۱۰_۶. حجامت‌های موضعی
۱۶۶	۱۰_۷. جایگزین‌های فصد با حجامت

۱۰_۸. عادت کردن به حجامت..... ۱۶۷

فصل ۱۱. تفاوت خون حجامت و خون ورید

۱۱_۱. نقش مؤثر حجامت، در پیشگیری از سکته‌ی قلبی..... ۱۷۲

ضمیمه ۱. متن کامل رساله‌ی ذهبیه در مورد حجامت..... ۱۶۵

متن عربی..... ۱۷۵

ترجمه فارسی..... ۱۷۶

ضمیمه ۲. شکل‌ها و جدول‌ها..... ۱۷۷

www.ketab.ir

مقدمه

اگر نفوس بشر با راهکارها و شیوه‌های درمانی به وسیله‌ی دارو پاک گردد، در حقیقت این پروردگار مهربان است که بیماری و درمان آن را ارائه فرموده و طیب متعهد باید از انواع راهکارهای عملی مکتب اسلام به عنوان تفکر علمی، معرفت دینی، سلامت و جامع کرامت انسانی^۱ برای مداوا از آن بهره گیرد.

یکی از مهمترین روش‌های تجویز شده‌ی مکتب ما «حجامت» است که به عنوان «عملی مقدس» از آن یاد شده است. زیرا این شیوه از حیث گسترده‌گی، زمان، منابع قدیم و جدید قابل پژوهش و تجربه و مواضع آن بسیار عجیب و درعین حال مفید به نظر می‌رسد.

«حجامت» ساز و کار و روشی زیبا، لطیف و روحانی است که هر فردی با اقدام به تکرار آن لذت و حکمتش را بیشتر درک می‌نماید. به همین دلیل آن را از عادات پسندیده شمرده‌اند.

هر کس که در آن وادی قدم نهاده به خوان احسان پروردگار مهربان حضور یافته است و از فیض «عیدش» برخوردار می‌گردد زیرا در آن روز سموم را می‌زداید و با خون پاکش آماده‌ی پذیرش جمال طبیعت می‌شود.

در وصف این فریضه، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آن چنان زیبا سخن رانده که در کنار غسل و سیاه‌دانه، درمان را شیرین نموده است و بدون حجامت، گویی خلاء جسمی و روحی آشکاری پدید آمده است.^۲ امیرالمؤمنین علی علیه السلام، بهره‌گیری از آن را برای بهبود بدن و تقویت قدرت تفکر ضروری دانسته است. بر اساس کیفیت خلقت انسان و مبانی مستحکم سنت رسول گرامی اسلام، مغز متفکر جهان شیعه امام صادق علیه السلام کیفیت، نامگذاری، اجرای حجامت را به دقت در کنار سایر روش‌های درمانی بیان نموده است.

امام صادق علیه السلام می‌فرماید: بهترین درمان‌ها کنار روش‌های دیگر درمانی، استفاده از مواد استنشاقی و حمام و تنقیه و روش‌های بهداشتی مسواک و خلال و داروی نظافت که از سنن پیامبران به شمار می‌رود حجامت است، حتی نگاه کردن به خون حجامت، بیماری‌های چشم را تا نوبت بعدی پیشگیری می‌نماید.

^۱. نهج البلاغه

^۲. طب النبوی

امام ششم به ابی بصیر می‌فرماید: در چه روزهایی با چه قصدی حجامت کند و نزدیکان خویش را چگونه به آداب قبل و بعد از عمل آشنا نماید. محل حجامت ناحیه‌ی (سر) را دقیقاً تعیین می‌کند. سؤالات و اختلاف نظرها را در مورد حجامت جواب می‌گوید و نحوه‌ی برخورد صحیح را تعیین می‌فرماید.

سایر معصومین گرانمایه بر این «سنت» بیاناتی افزوده‌اند، مخصوصاً طیب آل محمد امام رضا علیه السلام مطالب مبسوطی را در طب و بهداشت به مقتضای کشور پهناور ایران و مهد تمدن آن زمان برای ما توضیح داده‌اند که در آن، جایگاه حجامت در ماه‌های مختلف و سپس علت بیماری و حالاتی مانند فرح و حزن را مطرح می‌نماید.

سپس از تدابیر ایام و مزاج هر کدام و اثرگذاری آن بر جسم با دقت، مطالب را توضیح می‌دهد و زمان حجامت را به نسبت سن (فرد ۳۰ ساله تقریباً ماهی یک بار) و ترجیح آن را بیان می‌دارد. بافت‌شناسی و تشریح آن را با یک جمله‌ی مفید و مختصر و چند پاراگراف ساده مشخص می‌کند. مکانیسم درمان با حجامت را چنین می‌فرماید:

حجامت خون را از میان گوشت توسط عروق کوچک (مجاری لنفاوی و کاپیلرها) بیرون می‌کشد بدون آنکه بر بدن ضعیف عارض شود برخلاف «فصد» (که خون دادن مستقیم از طریق رگ می‌باشد).

حجامت از نظر قرآن و سنت که به مدرک متواتر از طریق همه‌ی علمای شیعه و عامه وارد شده مهم محسوب می‌شود، روشی محرز و ارزشمند است و در اصل آن شکی نیست. امر حجامت از سوی خداوند در پاسخ به چشم‌زخم یهود نسبت به سلامت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله بوده است.

اولین دلیل آن مستند به آیه‌ی مبارک سوره‌ی اسرا می‌باشد که حدیث معراج در صعود پیامبر اکرم به آسمان هفتم را یادآور می‌گردد. این دلیل از حیث سند معتبر و از حیث مفهوم متعالی است. زیرا هدیه‌ای از سوی همه‌ی فرشتگان برای امت اسلامی است.

در احادیث دیگر نیز که از پیامبر و سایر امامان به خصوص امام باقر، امام صادق و امام رضا علیه السلام نقل شده که حجامت را به‌عنوان اولین روش درمان اکثر بیماری‌ها مطرح فرموده‌اند. در این پیام‌ها انواع بیماری‌ها، زمان، موضع و اصول آن توضیح داده شده است و از معصومین به گونه‌ای تا امام عسکری علیه السلام^۱ درباره‌ی این سنت تأکیدات فراوان به عمل آمده است.

۱. امام عسکری علیه السلام مصرف انار را همراه با حجامت تجویز فرموده است: انار میوه‌ای بهشتی است. این میوه خواص فراوان دارد و حاوی ویتامین C می‌باشد که بر حسب مزاج برای همه‌ی افراد مفید است.

به همین دلیل فقهای گرانقدر شیعه نیز فتوا بر فواید و کاربرد آن صادر فرموده‌اند و بعضاً آن را مستحب می‌دانند برای همین ما این کتاب را به قلم تحریر درآوردیم تا این امر مستحب به همان نحو که مورد پسند خداوند باری تعالی و اهل بیت علیهم‌السلام می‌باشد صورت پذیرد و سلامتی که در گرو آن می‌باشد به نحو تمام و کامل به ثمره خود برسد. ان شا الله این قلیل نوشته‌ها راهی باشد برای بهتر زیستن و سلامتی بیشتر یاران حضرت حجت علیه‌السلام و تذکره‌ای باشد برای ما در جهت یاری حضرت تالشگر ایشان از بهترین و سالمترین افراد تشکیل شود و ظهور ایشان روز به روز نزد کتر گردد.

جواد کاردانپور

۱۲/ تیر / ۱۴۰۰

www.ketab.ir